

Вісник

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 2 (106)

БЕРЕЗЕНЬ-
КВІТЕНЬ
2024 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

БРЕНД «ЗАКАРПАТТЯ», ІНІЦІАТИВИ як регіон Всесвітньої природної і культурної спадщини ЮНЕСКО підтримали в Національній комісії України

Нещодавно на онлайн-засіданні Сектору культури і культурної спадщини, за участі представників секторів науки, освіти, молоді та спорту і природної спадщини, Національної комісії України у справах ЮНЕСКО обговорено питання щодо відзначення 70-річчя членства України в цій поважній міжнародній структурі.

На засіданні виступили: радник Секретаріату та відповідальний секретар Нацкомісії Антон Барабуля і Артур Оганов, представники міста Львова, Чернівецького національного університету, заступник директора департаменту культури Закарпатської облдержадміністрації Віктор Кравчук та інші.

На зібранні член Сектору природної спадщини Нацкомісії, заступник керівника національної керівної групи з управління українською частиною транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», заступник директора Карпатського біосферного заповідника професор Федір Гамор привернув

увагу до роботи у рамках збереження та популяризації єдиного в Україні природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Варто наголосити, що до його складу входить 18 європейських країн.

Професор Гамор розповів також про участь Карпатського біосферного заповідника, спільно із представниками зацікавлених інституцій із ЮНЕСКО (Італії, Франції, Норвегії, Греції, Іспанії, Марокко, Люксембурга, Туреччини і Португалії) в пілотному проєкті Європейського Союзу «Залучення місцевих громад до рішень на основі природної та культурної спадщини для просування ідеї «Більш зелене та справедливе європейське мислення «GREENSET». Варто додати, що ця ідея втілюється згідно з програмою Європейського Союзу «HORIZON».

Враховуючи, що на Закарпатті склалася унікальна ситуація, де поряд розташовані найбільші масиви природного об'єкта Всесвітньої спадщини «Букові праліси та давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» (в межах Карпатсько-

го біосферного заповідника і Національних природних парків «Синевир», «Ужанський» й «Зачарований край») та Струківська й Ужоцька дерев'яні церкви транскордонного культурного об'єкта Всесвітньої спадщини «Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі». Тому я запропонував у рамках відзначення 70-річчя членства України в ЮНЕСКО розпочати кампанію із просування бренду: «Закарпаття – регіон Всесвітньої природної і культурної спадщини ЮНЕСКО».

Ми наголосили, що подібний бренд дав значний поштовх для розвитку в німецькому регіоні Тюрінгії, де розташована ділянка давніх букових лісів «Гайніх» (складова частина об'єкта Всесвітньої спадщини «Букові праліси та давні ліси Карпат та інших регіонів Європи») і об'єкт Всесвітньої культурної спадщини «Замок Вартбург». Учасники засідання підтримали цю ідею і запропонували просувати її не тільки на електронних ресурсах Нацкомісії України, але й інших країн-членів ЮНЕСКО.

Федір ГАМОР.

Періодичку КБЗ зареєструвала Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення

Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення, своїми рішеннями №360 від 15.02.2024 р. і №894 від 21.03.2024 р., відповідно до Закону України «Про медіа», Порядку подання до Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення заяв щодо реєстрації суб'єктів у сфері медіа, затвердженням рішенням Національної ради від 18.05.2023 р. №352, розглянувши заяви Карпатського біосферного заповідника, зареєструвала його, як суб'єкта у сфері друкованих медіа.

У Реєстрі суб'єктів у сфері друкованих медіа присвоєно ідентифікатор медіа R30-02748 науковому збірнику «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України». Періодичність видання 1 раз на рік, територія розповсюдження примірників – Україна. Спосіб розповсюдження – роздрібний продаж, безкоштовне розповсюдження, мови розповсюдження – українська та англійська.

Ідентифікатор медіа R30-03332 журналу «Зелені Карпати». Періодичність видання 1 раз на рік, територія розповсюдження примірників – Україна, спосіб розповсюдження – роздрібний продаж, безкоштовне розповсюдження, мови розповсюдження – українська та англійська.

Ідентифікатор медіа R30-04004 газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника». Періодичність видання 1 раз на два місяці, територія розповсюдження примірників – Закарпатська область, спосіб розповсюдження – роздрібний продаж, безкоштовне розповсюдження, мова розповсюдження – українська.

Федір ГАМОР,

д.б.н., професор, заступник директора КБЗ

Традиційно Карпатський біосферний заповідник здійснює підсумок та аналіз роботи трудового року, який завершився. Відповідно, 2023-й видався не найлегшим, адже країна перебуває у стані війни, проте, не зважаючи на всі труднощі наша природоохоронна установа гідно виконувала покладені на неї обов'язки. Тож про фінансову складову діяльності КБЗ, міжнародну співпрацю, рекреацію, видавництво, еколого-освітню роботу, виконання природоохоронних заходів та інше, – далі у звіті.

СТАН ФІНАНСУВАННЯ

Повертаючись до цифр за минулий рік, то загальний фонд державного бюджету: при плані 64 681 300 гривень надійшло і освоєно 64 667 698 гривень, що становить майже 100%. У порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів до загального фонду державного бюджету складає менше на 6 499 309 гривень, або на 10%.

Що ж до спеціального фонду державного бюджету: при плані 4 100 000 гривень надійшло і освоєно 3 746 287 гривень, що становить 91,4%. У порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів до спеціального фонду державного бюджету складає більше на 1 200 543,8 гривень, або на 43,1%. Від надання рекреаційних послуг: при плані 800 000 гривень надійшло і освоєно 1 405 546 гривень, що становить 175%. Знову, у порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів від надання рекреаційних послуг складає більше на 1 018 525 грн., або на 240%.

Від надання платних послуг у сфері господарської діяльності: при плані 3 240 000 гривень надійшло і освоєно 2 573 531 гривень, що становить 79%. У порівнянні

ПРО СТАН ФІНАНСУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КБЗ ЗА 2023 РІК

з 2022 роком обсяг надходжень власних коштів від надання платних послуг у сфері господарської діяльності складає менше на 218 108 гривень, або на 8%. Інші надходження, міжнародна технічна допомога, благодійна допомога, дарування тощо надійшло і освоєно 2 328 160,00 гривень, що становить менше як у 2022 році на 5 043 776,00 гривень, або на 68,5%.

НАУКОВА, ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Розпочинаючи із видавничої діяльності, яку здійснила наша природоохоронна установа у минулому році, то 2023-го світ побачив, черговий, 46-й том «Літопису природи Карпатського біосферного заповідника». Здійснено комплексну редакційно-видавничу підготовку до друку номера періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» №1 (8), 2023. До того, видано 6 номерів Регіональної, екологічної газети «Вісник КБЗ», два випуски із яких спарені.

Протягом 2023 року виконано заплановані науково-дослідні та еколого-освітні заходи. Зокрема минулого 24 та 25 травня проведено атестацію 11 наукових працівників КБЗ. За результатами розгляду встановлено, що всі працівники відповідають займаним посадам.

Осінь у Карпатському біосферному заповіднику виявилася надзвичайно плідною, адже з 4 по 8 вересня представники установи, разом із директором,

взяли участь у роботі міжнародного семінару «Роль українських біосферних резерватів під час війни» (м. Еберсвальде, Німеччина). Подія відбулася в рамках спільного міжнародного проєкту КБЗ з Університетом сталого розвитку м. Еберсвальде в межах програми Служби Академічних Обмінів (DAAD) «Біосферні Ліси та Річки – Побудова Систем Підтримки та Зв'язків для Трансформації Конфліктів». Представлено презентацію про поточну ситуацію в установі, в робочих групах напрацьовано підсумкові документи за результатами роботи семінару. Також відбувся польовий виїзд до біосферного резервату Німеччини на р. Ельба та зустріч із членом німецького парламенту (Бундестагу) Нікласом Вагенером.

21 листопада проведено в онлайн-режимі Міжнародну науково-практичну конференцію «Роль біосферних заповідників (резерватів) та інших природоохоронних територій для реалізації в Україні стратегії сталого розвитку» (до 55-річчя організації Карпатського заповідника та 30-річчя затвердження в Україні біосферних заповідників).

22 листопада на 24 сесії Генеральної асамблеї держав-учасниць Конвенції 1972 року про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО України вперше обрали до Комітету Всесвітньої Спадщини (КВС). 24-та сесія Генасамблеї працювала впродовж 22-23 листопада в м. Париж (Франція), в якій взяли участь призначені Міністерством захисту

довкілля та природних ресурсів України експерти (В. Покин'єва, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи і міжнародної співпраці КБЗ, та О. Ярош, провідний фахівець Ужанського національного природного парку). До того, 27 листопада на засіданні Сектору природної спадщини Національної комісії у справах ЮНЕСКО, В.Ф. Покин'єва заступила заступником в якості експерта Комітету Всесвітньої Спадщини.

Варто зауважити, що протягом року, проведено 5 засідань науково-технічної ради та засідання координаційної ради (6 грудня). На зібраннях розглянуто цілий ряд питань функціонування установи згідно яких проведено обговорення та ухвалено відповідні рішення. До того, підписано Меморандум про співпрацю між КБЗ та ГО «Дунайсько-Карпатська програма» щодо підготовки спільної номінації на здобуття Ландшафтного відзнаки. В рамках Меморандуму проведено фото- та відеозйомку «Долини нарцисів» – зібрані матеріали увійдуть до номінації.

ЗВІТИ

ВЕДЕННЯ ЕКОЛОГО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ У 2023 РОЦІ

Згідно виконання річного плану заходів та плану екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника на 2023-й рік, відбулося чимало заходів та подій, як на базі нашої природоохоронної установи, так і за її межами. Зокрема у першій половині року (січень-березень) у співпраці з Державною академією післядипломної освіти та управлінням Мінприроди та Європейським товариством дикої природи реалізовано проєкт «Природу поважай – вчися і навчай».

Еколого-освітній центр «Центр Європи» також виступив місцем проведення еколого-освітніх заходів. Тут організовано 14 подій, серед яких найбільш значимими були церемонія нагородження лауреатів міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica»; виставка «Повітряні акробати ночі», надана Інститутом еколого-релігійних студій та розміщена в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» впродовж листопада-грудня. Проведено два інформаційні заходи.

ПНДВ «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендаря» є теж місцем для подій, в цілому, тут проведено 15 екоуроків та занять. Також змагання до Дня туриста з 36 учнями Кірешської школи, відкритий кубок Закарпаття з літнього біатлону серед юнаків та дівчат віком 10-12 років і фестиваль «Золотий нарцис». Також, 23 квітня, Карпатський біосферний заповідник спільно з громадськими організаціями «Дунайсько-Карпатська

на 2-й стор.

ПРО СТАН ФІНАНСУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КБЗ ЗА 2023 РІК

програма» і «Чисто.Де», організували на базі ПНД відділення пожу екологічну акцію до якої долучились понад 100 волонтерів. 11 червня у місті Рахів відбувся благодійний фестиваль «RAKHIV FEST – 2023», який містив чимало різноманітних заходів і до проведення якого долучилися практично всі мешканці територіальної громади, установи та організації. Частина заходів відбулася на території заповідника, працівники еколого-освітнього відділу, наукових лабораторій долучились до їх організації. Усі виручені кошти були спрямовані на допомогу Збройним Силам України. У жовтні-листопаді відділом екоосвіти було організовано комплекс еколого-освітніх заходів з нагоди відзначення 55-ої річниці установи та 30-річчя набуття статусу біосферного заповідника. Загалом, було проведено 12 еколого-освітніх заходів в яких взяли участь близько 300 школярів ЗСО Рахова, Ясіня, Богдан, Косилівка, Ділове, Луг Рахівщини та с. Кіреші Хустщини у т.ч. вихованці Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради (ЦНТДЮТ).

КБЗ співпрацює з Франкфуртським зоологічним товариством, яке надало КБЗ дуже відчутну матеріально-технічну підтримку, що включає: пальне, ремонт критичної інфраструктури, канцтовари, різноманітне обладнання, зокрема, для реалізації системи SMART. Загальна сума отриманої нами допомоги у 2023 році становить більше 2 млн. грн. Також завдяки співпраці заповідника із міжнародною природоохоронною організацією Global Conservation зі штаб-квартирою в Сан-Франциско (США). У рамках співпраці облаштовано командний центр, куди надсилається відповідна інформація з усієї території КБЗ. Для цього від організації надійшло фінансової підтримки на суму 54 800 грн.

КБЗ плідно працює з ГО «Дунайсько-Карпатська програма». Починаючи з 2021 року заповідник спільно реалізує проект «Врятуй Долину нарцисів» за підтримки Європейської асоціації охорони навколишнього середовища (European Outdoor Conservation Association) та німецького виробника туристичного спорядження ORTOVOX. У 2023 р. реалізовано проект спільно з Українським товариством охорони птахів щодо підтримання гніздової популяції сипухи в Україні шляхом створення та охорони місць гніздування на Закарпатті в рамках реалізації відповідного Меморандуму про співпрацю протягом 2023-2028 років. У кінці 2023 року у рамках EU Interreg Danube Region Programme підтримано фінансування проекту Forest Connect «На шляху до кліматично розумної зв'язності лісів для великих хижих ссавців у Балкано-Карпатському регіоні» («Towards a Climate-smart Forest Connectivity for Large Carnivores in the Balkan-Carpathian Region»). Карпатський біосферний заповідник є одним з 15 партнерів.

Із приємного, то у результаті співпраці з громадською організацією «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ) установи надана інформаційна панель для «Музею екології гір», який визначено однією з опорних позицій транскордонного Карпатського культурного шляху.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ
У рамках програми EC LIFE, протягом 2023 року, тривала реалізація міжнародного проекту «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги» (Life Prognoses – Protection of Old Growth Forests in Europe: Natural heritage, Outline, Synthesis and Ecosystem Services). Проект ставить за мету посилення захисту пралісів та давніх лісів у Європі, опираючись на окремі території об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. У 2023 році тривала реалізація проекту «Трансдисциплінарна освітня співпраця для трансформації у сталому розвитку» (TRANSECTS, The TRANS disciplinary Education Collaboration for Transformations in Sustainability), за участі Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина), Інституту біосферних резерватів (при Університеті сталого розвитку), Канадського університету м. Саскачеван та партнерів з Південної Африки, щодо розвитку нових форм практичного навчання студентів.

Продовжувалась робота щодо реалізації українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні». Основною його метою є покращення управління та ефективності обраних природоохоронних територій в Україні. Також збільшення чи підтримання на високому рівні сприйняття таких територій місцевими громадами.

дено лісопатологічне обстеження на площі 4654 га.

Разом із тим, викладено ловчих дерев в обсязі 15 м³ та огорожено 2 мурашники, викладено 16 штучних гнізд у Кісванському ПНДВ та 2 штучні гнізда в Угольському ПНДВ. Відремонтовано 11 шлагбаумів, проведено ремонт 13 протипожежних аншлагів та 19 інформаційних знаків, улаштовано 33 км мінералізованих смуг. Проведено ремонт 6,5 км. доріг протипожежного призначення 67 км гірських стежок та 8 автодорожніх мостів. Відновлено господарські споруди, перекрито дах на будівлі інкубатора, відремонтовано басейни для форелі на території демонстраційного форелевого господарства у Трибушанському ПНДВ. До того, проведено капітальний ремонт контори Мараморського ПНДВ за кошти виділені Богданською сільською радою в межах затвердженої Програми.

Також за час 2023 року проведено заходи з поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибіркового санітарних рубок на площі 135,1 га з вирубанням 4726 м³ деревини та інших рубок на площі 33,0 га з вирубанням 704 м³ деревини.

ОФОРМЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ КБЗ У ПОСТІЙНЕ КОРИСТУВАННЯ ТА ВИНЕСЕННЯ МЕЖ ТЕРИТОРІЙ В НАТУРІ БЕЗ ВИЛУЧЕННЯ

Значним об'ємом роботи, минулого року для Карпатського біосферного заповідника було зосереджено на роботі з оформлення земель природоохоронної установи. Йдеться про витяги з Державного реєстру речових прав на земельні ділянки заповідника загальною площею 31948,4 га, які знаходяться в постійному користуванні та на які наявні державні акти на право постійного користування землею. Земельні ділянки площею 28,7 га перебувають на стадії оформлення.

Також оформлення земель КБЗ у постійне користування та винесення меж території в натурі без вилучення здійснено:

- на територію, яка передана заповіднику відповідно до Указу Президенту України від 14.01.2010 №25 загальною площею 7508,8 га розроблено проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок у постійне користування, з яких отримано Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно на земельну ділянку площею 137,0 га, щодо інших земельних ділянок Проекти землеустрою перебувають на стадії дооформлення.
- на територію без вилучення в постійних землекористувачів загальною площею 18550 га розроблено проекти землеустрою, з яких отримано Витяг з Державного земельного кадастру про обмеження у використанні земель на площу 30,0 га, знову, згідно інших земельних ділянок Проекти землеустрою перебувають на стадії дооформлення.
- на виконання Указу Президента України від 02.01.2022 №5/2022 «Про зміну меж території КБЗ» отримано нотаріальні згоди від державних лісогосподарських підприємств на вилучення та передачу земельних ділянок у постійне користування заповіднику та направлено клопотання до Закарпатської ОВА щодо надання дозволу на розроблення проектів землеустрою.

РЕКРЕАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

На території установи протягом 2023 року промарковано та відновлено маршрути протяжністю 22,2 км, встановлено та відремонтовано інформаційних знаків, табличок загальною кількістю – 135 шт. Створено та відновлено 46 місць для відпочинку, 21 мінеральне джерело та відремонтовано 43 перехідних містків. Поновлено дерев'яну конструкцію при в'їзді на центральну садибу заповідника і замінено дерев'яну конструкцію при в'їзді на територію ПНДВ «Долина нарцисів». У цьому ж відділенні відремонтовано оглядові майданчики із перехідними містками.

Спільно із волонтерами із благодійного фонду «Зорі Надії» у минулому році відновлено екопункт під г. Говерлою. Збудовано тимчасову споруду (екопункт) на полонині Рогнеска, що під г. Петропасаду та відремонтовано інформаційних читив. Із робіт у горах відновлено ІТЦ «Високогір'я Карпат» в ур. Перемичка під г. Говерла (замінено місця відпочинку, збудовано туалети, встановлено вісім двомісних ліжок у центрі, встановлено сонячну панель для зарядки гаджетів, аптечку, тощо).

Протягом 2023 року було обліковано 26 233 відвідувачів (туристи), що у порівнянні з попереднім 2022 роком становить більше на 162%.

На території заповідника облаштовано 21 екотуристичних маршрутів, від яких надходять кошти за відвідування. При цьому, на даний час (на період введення в Україні воєнного стану) три маршрути повністю закриті так, як межують із державним кордоном Румунії, а саме: «До водоспаду Ялинський», «До мінерального джерела в урочищі Головач» та «З с. Ділового до г. Піп Іван».

ПІДТРИМКА ТРАДИЦІЙНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ НАСЕЛЕННЯМ

Варто нагадати, що Карпатський біосферний заповідник завжди зосереджений на підтримці традиційного господарювання населення. Відповідно до лімітів та укладених угод на полонинах заповідника, впродовж минулого року, випасалось 4371 голів овець та 303 голів ВРХ, які є власністю жителів територіальних громад Рахівського району.

ОНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ КБЗ

Як ми уже інформували раніше на території Карпатського біосферного заповідника здійснюється реалізація українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні». Впроваджується він у рамках Німецької Фінансової Кооперації (FC) та фінансується Кредитною Установою для Відбудови (KfW). Сьогодні, до проведення робіт, активно долучилось Франкфуртське зоологічне товариство (ФЗТ), яке тісно афілійоване із зазначеним вище проектом.

Нагадаємо, взаємовигідна кооперація, яка триває вже два роки, базується на Меморандумі про взаєморозуміння та співробітництво між ФЗТ та КБЗ, який було укладено 1 березня 2022 року.

Франкфуртське зоологічне товариство – це міжнародна природоохоронна організація зі штаб-квартирою в Німеччині. ВЗТ вже більше двох десятиліть підтримує українську природоохоронну діяльність, надаючи технічну та матеріальну допомогу установам природно-заповідного фонду в т.ч. активно ця організація працює і у Карпатському регіоні.

Одним із ключових напрямків допомоги товариства є будівництво, ремонт та реконструкція інфраструктури природоохоронних територій, зокрема: адміністративних будівель, візит-центрів, постів інспекторів з охорони природи тощо. Будівельні роботи також включають фінансування виготовлення проектної-кошторисної документації, проходження відповідних технічних висновків, експертиз, супровід оформлення дозвільної документації, а також ведення авторського та технічного нагляду.

У цьому контексті ФЗТ взяло на себе зобов'язання за власні кошти здійснити ремонт частини споруд на території центральної садиби Карпатського біосферного заповідника, які перебувають в аварійному чи перед аварійному стані. Наразі, тривають капітальні роботи 3-х будівель, а саме «Музею екології гір та історії природокористування», побутового корпусу та корпусу де розміщені офісні приміщення бухгалтерії, ботанічної лабораторії, архів та зал засідань. Тут наразі здійснюють роботи із заміни даху, утеплення стін та поновлення фасаду.

Матеріали підготував: **Микола РИБАК,**
директор КБЗ, заслужений природоохоронець України.

Служба державної охорони

ВПРОДОВЖ 2023 РОКУ:

- 10 фактів порушень заповідного режиму
- Складено 9 актів про самовільну рубку 64,3 м³ деревини
- 1 акт про порушення заповідного режиму (самовільний прогн старі овець) чим заподіяно шкоду природно-заповідному фонду на суму понад 8 230 тис. гривень
- Матеріали згідно даним фактам направлено у правоохоронні органи, відкрито кримінальні провадження, проводяться досудові слідчі дії

РОБОТА СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ ТА ВИКОНАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

Завданням СДО є забезпечення дотримання режиму охорони території та об'єктів заповідника й попередження та припинення порушень природоохоронного законодавства на території заповідника. Так, протягом минулого року, працівниками служби державної охорони: відновлено 86 кварталних стовпчиків та 13 межових знаків, проведено ремонт 25 годівниць і 38 солонців, викошено травостою у Кісванському ПНДВ на площі 0,95 га. Заготовлено 8,1 тонн сіна та 4 тис. шт. кормових вінників для підгодівлі лісової фауни, відремонтовано 54 п.м. перепадів, прове-

ЧОМУ БАГАТОСТРАЖДАЛЬНИЙ ПОТЯГ ЧЕРЕЗ РАХІВ ДО РУМУНІЇ ЗНОВУ НЕ КУРСУЄ?

● АКТУАЛЬНЕ

Завдяки моїм публікаціям на сторінках газети «Голос України» (2 березня 2002 р., 13 липня 2011 р., 16 листопада 2012 р., 31 травня 2013 р., 18 лютого 2014, 18 травня 2019 р. та інших) і в соціальних мережах торік, 17 січня за участі керівників Мінінфраструктури України, «Укрзалізниці», Закарпатської облдержадміністрації, румунського повіту Марамуреш, урочисто в Рахові і на румунській залізничній станції Валя Вишеулуй після майже двадцятирічної перерви, – знову було відкрито рух пасажирського потягу до Румунії. Його маршрут: Рахів – Валя Вишеулуй (див. «Голос України» за 18 січня минулого року).

Отже, нарешті багаторічна мрія горян здійснилася. «Укрзаліниця» за кілька місяців виконала фантастичні обсяги робіт із капітального ремонту 19,2 км колій на дистанції Рахів – держкордон та 1,4 км колій на перегоні Тересва – держкордон. Відремонтовано також 120 штучних споруд, 26 мостів, 42 підпірні стінки, один тунель та інші залізничні об'єкти на загальну суму понад 155 млн грн.

Під час інтерв'ю телеканалом на церемонії відкриття руху цього потягу на моє зауваження, що поїзд за маршрутом «Рахів – Валя Вишеулуй» стане не рентабельним і через два-три місяці перестане їздити, – керівництво «Укрзалізниці» розповідало учасникам урочистостей, що це тимчасовий варіант, і що найближчим часом цей потяг буде їздити за маршрутом «Львів – Сігету Мармаціей». І що незабаром буде запущено новий, теж дуже важливий маршрут потягу «Чернівці – Івано-Франківськ – Рахів – Сігету Мармаціей – Ужгород».

Крім того, йшлося про те, що

відновлення руху потягів на дільниці Рахів – держкордон – Румунія – держкордон – Тересва дозволить диверсифікувати ризики, які виникають при пошкодженні об'єктів критичної інфраструктури на гірських дільницях, отримати додатковий пункт переходу з Румунією (пропускну здатність 120 вагонів на добу), що дозволить розвантажити пункти переходу «Вадул – Сірет» і «Дяково» тощо.

Офіційним гостям роздали картосхеми цих маршрутів. А керівництво управління пасажирських перевезень навіть пообіцяло взяти мене буквально найближчими тижнями на тестовий рейс потягу з Рахова до Ужгорода... З того часу минуло майже півтора роки. Так, як я і передбачав, потяг «Рахів – Валя Вишеулуй» перестав буквально за кілька місяців їздити, як не рентабельний, а про новий маршрут загалом забули.

Цими днями я поцікавився у Володимира Любка, який відповідає в «Укрзалізниці» за організацію пасажирських перевезень і який обіцяв взяти мене на тестовий проїзд до Ужгорода, – чому не їздять обіцяні потяги? Відповідь просто розчарує. З'ясувалося, щось іще не допрацювали румунські залізничники (хоча у засобах масової інформації та соціальних мережах була інформація про їхню успішну роботу). В «Укрзалізниці», виявляється, не вистачає рухомого складу та є важливіші напрямки і, звичайно, нерентабельність маршруту «Рахів – Валя Вишеулуй».

Тож виходить, що 155 млн грн під час війни викинуто на вітер?! У цьому контексті варто нагадати, що «Рамкова конвенція про

охорону та сталий розвиток Карпат», яку схвалено, до речі, у Рахові, 25 років тому на міжнародній науково-практичній конференції «Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку», зобов'язує країни-підписанти проводити політику планування сталого розвитку транспорту та інфраструктури. Але, наголошую, з урахуванням особливостей гірського довкілля, необхідності охорони вразливих територій, зокрема регіонів, багатих на біорізноманіття, територій, на яких знаходяться міграційні шляхи, або тих, що мають міжнародне значення, охорону біологічного різноманіття та ландшафтів, а також тих територій, що мають особливе значення для туризму. І що «сторони співпрацюють щодо розробки сталої транспортної політики, яка забезпечує переваги мобільності та доступу в Карпатах, водночас зменшуючи негативний вплив на здоров'я людей, ландшафти, рослини, тварин та їхні середовища існування». ... Тому розвиток залізничного транспорту у Карпатах є найменш екологічно шкідливим та найбільше відповідає вимогам Карпатської конвенції.

Федір ГАМОР.
Газета «Голос України», 29 березня 2024 р.)

ДЛЯ ПАСТУХІВ СТВОРЯТЬ МЕРЕЖУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ШКІЛ

● ПАСТОРАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

гіонального розвитку, місцевих органів влади, сільськогосподарських організацій, екологічних і природоохоронних товариств та науково-дослідних інституцій із альпійських, середземноморських, карпатських та інших країн гірських регіонів Європи.

Розглянуто широке коло проблем збереження і розвитку пасторального господарства, як важливого елементу економіки та культурної спадщини гірських регіонів. Акцентовалася увага на діяльності та створенні мережі європейських шкіл пастухів, спрямованих на підготовку молоді до роботи в цій сфері й обміну досвідом. Виступаючи в дискусії на форумі, професор Федір Гамор детально зупинився на екологічних аспектах пасторального господарства в Українських Карпатах, ролі в збереженні гірських екосистем природоохоронних територій та досвіду роботи КБЗ.

Федір ГАМОР.

● НОВОПРИЄДНАНІ ТЕРИТОРІЇ ПОЛЬОВІ ОБСТЕЖЕННЯ

11 та 12 квітня, на території Богдан-Петроського природоохоронного науково-дослідного відділення КБЗ авторкою цих рядків, а також провідним інженером відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці Є.А. Мелеш. Разом із заступником начальника Богдан-Петроського ПНДВ Карпатського біосферного заповідника – В.М. Юраш було проведено обстеження біорізноманіття новоприєднаних територій.

Нагадаємо, що на виконання Указу Президента України від 02.01.2022 №5/2022 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника» було змінено загальну площу та межі цього ПНДВ КБЗ. Саме до його складу включено 481 га – квартали 1,9, 10 Богданського лісництва філії «Рахівське лісове дослідне господарство» ДП «Ліси України».

Під час маршрутного обстеження новоприєднаних територій, а саме кварталу 1/61 на 9/13, 14 нами було виявлено рідкісну ранньовесняну рослину включену до Червоної книги України – підсніжник звичайний. Обстежено три популяції згаданого виду. Також зафіксовано тварину, теж включену до ЧКУ – саламандру плямисту із ряду Хвостаті земноводні. Цікавими були й знахідки грибів – індикаторів чистоти повітря. Це саркосцифачервона та уснея бородата,

які надають перевагу екологічно чистим районам.

Саркосцифа червона, народна назва «ельфійська чаша». Найперший з лісових грибів, що з'являється відразу після танення снігу. Це сумчастий гриб, що росте на напівзгнилих стовбурах і гілках дерев. Червоні «капельки» привертають увагу всіх хто їх побачить. Помилуватися яскравим грибом у березнево-квітнево-листопадні ліси дуже приємно. У більшості довідниках описано, що гриб належить до 4 категорії їстівних, з низькими харчовими якостями. З нього готують навіть оригінальні делікатесні страви, оскільки має приємний запах.

Уснея бородата – це куцистий лишайник, народна назва – «борода лісовика». Росте цей лишайник дуже повільно – 5 мм в рік, на деревах, зокрема на ялині. Має лікувальні властивості. Застосовується у народній медицині при шкірних захворюваннях, хворобах ШКТ, а висушений порошок має кровоспинні властивості. Загалом уснея природний антибіотик. Добре допомагає при різних травматичних пошкодженнях, навіть при хворобах щитоподібної залози, бо містить йод. Також було зафіксовано багато інших цікавих весняних видів рослин.

Богдана МОСКАЛЮК,
начальниця редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань КБЗ.

ЗНАХІДКИ НАУКОВЦІВ

Лобарія легеневоподібна – листуватий епіфітний лишайник з роду Лобарія, який дуже чутливий до змін лісових екосистем. На території КБЗ поширена у Кузій-Трибушанському, Свидовецькому, Чорногірському, Марамороському та Угольсько-Широколужанському масивах. Зростає на листяних, рідше хвойних породах дерев та вкритих мохом скелях.

Враніше вид був широко розповсюджений в Європі, але зараз, у зв'язку із забрудненням повітря та порушенням біотопів зник у багатьох місцях, тому включений до Червоної книги України із статусом «вразливий». Охороняється у Карпатському та Ужанському НПП, НПП «Синеvir», КБЗ, Кримському та Карадазькому ПЗ.

У першому кварталі поточного року нові місцезростання лобарії обліковано науковцями ботанічної лабораторії під час обстеження території Діловецького лісництва філії «Великобичківське ЛГ» ДП

«Ліси України» та на ділянках Коситилівського лісництва філії «Великобичківське лісомисливське господарство» ДП «Ліси України» у кварталах 23-25, які увійшли до складу заповідника від 02.01.2022 №5 згідно Указу Президента України. Також, підтверджені місцезростання лобарії в ур. Кузій Кузій-Трибушанського масиву. Дві локації цього рідкісного виду зафіксовано на дереві граба вздовж екологічної стежки, яка веде до скелі «Соколине бердо».

Вегетативне тіло (талом) лишайника складається зі шкірястих, з візерунком із западинок, лопатей зеленого кольору, часто з оливковим відтінком. У давні часи через свою зовнішню схожість з тканиною легень, лобарія застосовувалася для лікування легневих захворювань. У народній медицині досі використовується у вигляді відварів для лікування захворювань легень (туберкульоз), а також проти астми і відсутності апетиту.

Алла КОЗУРАК.

ПІДТРИМУЄМО ЗСУ ВСІМ КОЛЕКТИВОМ!

● ПРОФСПІЛКА КБЗ

Вже другий рік, як повномасштабна війна накладає свій важкий відбиток на всі сфери нашого життя. Проте, ми не здаємося, ми продовжуємо боротися за свою свободу і незалежність. Для кожного з нас найголовнішими цінностями зараз є мирне небо над головою, незалежність та свобода, яку ми виборюємо щодня. У цей непростий час кожен українець допомагає тим, чим може. Що можемо зробити ми – це допомогти фінансово.

Працівники Карпатського біосферного заповідника багато добрих справ вже зробили для ЗСУ. Ми не забуваємо, що наші колеги у війську продовжують захищати нашу державу на передових позиціях, більшість з яких перебуває у зоні бойових дій.

Остеронь не залишається і профспілкова організація. Загалом, у минулому році для своїх мобілізованих працівників профспілковий комітет спрямував 43 400 гривень, які, згідно кошторису, було закладено на проведення культурно-масових заходів. Основна частина суми перерахована на два благодійні концерти, які відбулися у місті Рахів. Усі виручені кошти, які зібрані за рахунок оплати квитків, передані для ЗСУ. Також, кошти було

перераховано на закупівлю маскувальних сіток та автомобіля. У жовтні, до Дня захисників і захисниць України, мобілізовані і демобілізовані працівники заповідника отримали матеріальну допомогу.

У поточному році продовжуємо донатити та робити добрі справи. Нещодавно активні працівники установи долучилися до акції і накрутили голубців для пересилання в передові підрозділи. Також, до однієї з волонтерських організацій м. Рахова було передано нашатковану капусту, яка доповнить набір сушених овочів для приготування борщу.

Ще заплановано багато інших робіт і щира подяка кожному, хто бере участь у цій благородній справі. Нехай наші воїни відчують нашу підтримку та відчуття гордості за їхню величну службу! Здоров'я їм та сили у легкій боротьбі!

Алла КОЗУРАК,
голова профспілки, с.н.с. ботанічної лабораторії.

Вітаємо!

Захисників-іменинників Карпатського біосферного заповідника, які в березні-квітні святкують дні народження:

Руслана Богдановича БРАНУ – водія автотранспортних засобів;

Юрія Миколайовича ПОПОВИЧА – наукового співробітника зоологічної лабораторії.

*Вам бажаємо в день народження
Здоров'я, миру і добра,
Щоб працю Вашу Україна цінувала
І служба легкою була!*

Адміністрація заповідника.

ЗНАЙДИ І ОБВЕДИ 10 СЛІВ ГОЛОВОЛОМКИ «ПЕРШОЦВІТИ»

П	І	Д	С	Н	І	Ж	Н	И	К	Т	Г
Д	Г	А	Ж	Ь	Т	Б	Л	О	М	Ю	Ц
А	Л	П	З	Ф	Е	А	Б	К	Я	Л	Р
І	Л	Е	П	Н	Р	Р	Б	О	М	Ь	Л
А	Ю	Р	І	А	З	В	І	Н	Ц	П	С
Н	Е	В	Ф	Р	Б	І	Л	В	Ж	А	Ж
Е	У	О	І	Ц	Б	Н	О	А	Щ	Н	Б
М	У	Ц	А	И	І	О	Ц	Л	Ю	С	Б
О	Н	В	Л	С	М	К	В	І	Ц	С	Є
Н	Х	І	К	О	Й	С	І	Я	Ь	И	У
А	Ц	Т	А	З	Х	Г	Т	І	К	Й	З
Б	М	П	Ш	А	Ф	Р	А	Н	Я	І	Є

СПИСОК СЛІВ: Білоцвіт • Превоцвіт • Нарцис • Конвалія • Фіалка • Тюльпан • Шафран • Підсніжник • Анемона • Барвінок

ПТАХ – 2024 РОКУ

20 БЕРЕЗНЯ – ВІДЗНАЧАЮТЬ ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ГОРОБЦЯ

Починаючи з 1994 року (Українське товариство охорони птахів) BirdLife Ukraine щорічно обирає серед пернатих «Птах року». Традиція допомагає привернути увагу до певного виду цих істот, багато дізнатися про їх спосіб життя та залучити громадськість до вивчення та охорони обраного виду. Тож в цьому році фаворитом, «Птахом року» став горобець хатній.

Це найвідоміша всім нам маленька коричнювато-бурувата пташка, яку ми цілий рік можемо спостерігати у себе на подвір'ї, на вулиці, в саду. Птах спочатку був поширений в Європі та Північній Африці. Пізніше їх завезли на всі континенти світу, крім Антарктиди, де вони дуже добре акліматизувалися. Птахи ведуть осілий, частково кочовий спосіб життя. В Україні птах поширений в населених пунктах по всій території.

ОПИС ГОРОБЦЯ

Без уважного спостереження горобця хатнього можна сплутати з польовим, який також усе частіше помітний поруч із людиною в містах і селах. Щоб не сплутати горобця хатнього з польовим, запам'ятайте: у горобця хатнього – сіра шапочка на голові. У польового – коричнева. Щоби він має сірі на відміну від польового, в якого на щоках чорні плями. Цікаво, що цей птах дуже полюбить пилові ванни. Це важлива процедура горобця хатнього, яка відбувається групами на сухих ділянках землі. Це спосіб позбутися пара-

зитів або інших шкідливих речовин з оперення та шкіри.

ВИВІД ПТАШЕНЯТ

Горобець хатній починає гніздитися рано. У другій половині березня птахи розбиваються на пари та облаштовують гнізда з трав'янистих рослин, корінців, пір'я тощо. Гніздитися горобець, як окремими парами, так і колоніями в різних місцях – у щілинах будівель, пустоти електростовпів, під стріхами, норах на берегових або байрачних урвищах, у скелях. Яйця з'являються в квітні. Насиджування триває всього 11 днів, а через два тижні дитинчат залишають гніздо. Живляться переважно зерном, ягодами, бруквами і меншою мірою комахами, тобто майже всеїдні.

ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЛЮДИНИ

За період годівлі одного виводка вони знищують до 30 000 комах. Якщо врахувати, що горобець встигає виводити 2-3 рази за літо, то стане зрозумілим, яку користь він приносить нам за цей час, особливо у великих населених пунктах, де вони бувають майже єдиними санітарами деревних насаджень. Також спостерігаючи за ними можна навіть передбачити погоду. Так, горобці на гарну погоду жваво цвірінькають в'ють гнізда, а перед дощем або снігом збираються в зграйки. Отже, горобці відіграють важливе значення для навколишнього середовища.

Євгенія МЕЛЕШ,

провідний інженер відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці.

ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЛІСІВ ВІДЗНАЧИЛИ ЕКОЛОГІЧНОЮ ВИСТАВОЮ

3 2012 року за рішенням Генеральної Асамблеї ООН 21 березня відзначають Міжнародний день лісів. Кожного року у світі організують екологічні заходи, які сприяють підвищенню обізнаності нинішнього покоління про важливість дерев. Також розмаїття рослинного і тваринного світу лісів, необхідність дотримання нескладних правил поведінки людиною при відвідуванні лісу.

З нагоди Дня лісів у Костилівському та Рахівському ЗЗСО I-III ступенів №2 відбулася лялькова вистава під назвою «Рукавичка навпаки». Акторами вистави стали учні 7-Б та 7-А класів шкіл, а глядачами – школярі 1-4 класів, загалом близько 300 дітей. Екологічний захід відбувався двічі впродовж дня. І це лише початок, бо актори настільки захопились грою, що невдовзі покажуть виставу ще в одній початковій школі та дитячих садочках свого села та міста.

Екоосвітня вже не вперше залучають школярів до показу вистав, але цього разу новинкою стало використання нашими юними акторами м'яких іграшок-рукавичок, за які ми щиро вдячні Франкфуртському зоологічному товариству.

Героями вистави у нас були такі лісові звірята: ведмідь, вовк, кабан, дід із песиком, жабка, мишка, зайчик та лисиця. Події вистави відбувалися в лісі, куди прийшов дід із пакетом побутового сміття. Мешканцям лісу – звірятам, звісно не сподобалось те, що їхню домівку забруднюють. Отож, усі вони гуртом взялись пояснювати дідусю, що саме він зробив не так. Після «виховання» ліс гуртом очистили від сміття та наголовили, що забруднювати його не можна.

Окрім лялькової вистави, діти-початківці також переглянули інформативний ролик «Про ліс», відгадували цікаві загадки, подивились мультики «Дерево бажань» та «Сміттєзаври», разом із героями вистави станцювали короткі флешмоби.

Дебют лялькової вистави відбувся на ура! Усім глядачам та акторам було цікаво та весело. Для заохочення діти отримали подяки та листівки від заповідника.

Зоряна ЛІПЧАК,
провідний фахівець відділу ЕОР та ЗГ.

ВІДЗНАЧИЛИ МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ВОДИ

Працівниця еколого-освітнього центру «Центр Європи» та с.н. співробітниця лабораторії екомоніторингу Л.І. Піпаш організували надзвичайно цікаві просвітницькі заходи до Всесвітнього дня води, який відзначили 22 березня. Події відбулися на базі Діловецького закладу загальної середньої освіти для учнів 5 та 6 класів та в хімічній лабораторії заповідника для випускників Рахівського ЗЗСО I-III ступенів №1.

В закладі освіти учні переглянули мультимедійну презентацію та відеоролик про воду. Далі провели низку цікавих дослідів із водою, в яких діти взяли безпосередню участь. У ході експериментів продемонстру-

вали прилад для вимірювання рівня розчинених у воді солей, який називається солемір. З його допомогою перевірили рівень мінералізації різної води: дистильованої, джерельної, водопровідної, мінеральної, з річки Тиси та із свердловини.

Також за допомогою спеціальних тестерів виміряли водневий показник (рН води). У різних регіонах країни рівень рН водопровідної води коливається від 5,5 до 10 одиниць. Згідно з Державними санітарними нормами, оптимальний показник рН для питної води від 6,5 до 8,5 одиниць. У нас же учні визначили показник близько 7.

Щоб порухатись та розважитись п'ятикласники з допомогою пластикових вудочок вилловлювали з уявної річки

Тиси різні види риб. Таким чином вивчали річкове біорізноманіття.

Під час екскурсії лабораторією екомоніторингу молодь прослухала розповідь про воду, її властивості, значення для людини та природи. Далі провели дослідження зразків води, взятих із різних джерел та порівняли наступні характеристики: запах, чистоту, прозорість, рівень солей, показник рН та кількість заліза.

Такі заходи дуже важливі та сприятимуть бережливому ставленню підростаючого покоління до безцінної прісної води та водойм.

Мар'яна БЕДНАР,
провідний фахівець еколого-освітнього центру «Центр Європи».

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

https://kbz.in.ua/

Засновник і видавець:

Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Микола Рибак,

Богдана Москалюк,

Юрій Беркела,

Євгенія Мелеш,

Кабалюк Антон (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газету віддруковано:

ТОВ «Прес Корпорейшн Лімітед»

21034, м. Вінниця, вул. Чехова, 12-Б

Тираж – 1000 примірників